УДК 349.3 (15): 33.012.1

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Яригіна Є. П.,

асистент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого,
канд. юрид. наук

XXI ст. сміливо можна назвати епохою якісних змін і перетворень у всіх сферах життєдіяльності, у тому числі і в практиці соціального захисту населення. Пануючі тенденції можна об'єднати в такі основні групи, як демократизація суспільного життя, оновлення системної парадигми розвитку, поява ЄС, глобалізація, демографічні проблеми тощо.

Розглянемо деякі з них, які, на наш погляд, є найбільш суттєвими і заслуговують на особливу увагу нашою країною.

Як і при вивченні будь-якого питання, почнемо з історичної довідки. Спираючись на представлену деякими авторами[1] хронологію прийняття законів про соціальний захист населення у країнах Європи, можемо констатувати, що першими з'явилися закони про страхування від нещасних випадків на виробництві, від хвороби і старості, а пізніше – страхування на випадок безробіття.

Особливим чином на розвиток теорії і практики соціального захисту населення вплинуло утворення Європейського Союзу. Визнання і закріплення права людини на соціальний захист є стрижнем формування європейської соціальної моделі, що знайшло своє відображення в законодавствах країн – членів ЄС про соціальний захист населення. Крім того, макет європейської соціальної моделі й основні напрямки соціальної політики викладені в ключових документах ЄС: Хартії співтовариства про основні соціальні права працівників (1989), Хартії основних прав ЄС (2000), а також у тексті Конституції, яка була підписана в Римі у 2004 р. між главами держав і урядами країн ЄС[2]. Згідно з цими документами продовжується робота над створенням єдиного соціального простору – території, на якій реалізується соціальна політика ЄС, хоча для забезпечення соціального захисту вживаються заходи, які сприяють координації дій з урахуванням відмінностей у націо-

[1] Антропов В. В. Социальная защита в странах Европейского Союза: История, организация, финансирование, проблемы. – М. : Экономика, 2006. – 270 с.

[2] Карло де Нинно. Системи соціального забезпечення в країнах з перехідною економікою // Збірка матеріалів по питанням соціального забезпечення. Всесвітній банк. – 2006. – № 2. – С. 44–59.

© Яригіна Є. П., 2017

нальних законодавствах. Причому принцип недопущення дискримінації за національними ознаками є головним. Саме завдяки цьому громадяни будь-якої країни ЄС мають рівні права на соціальний захист в рамках країн – членів ЄС, хоча його дія не поширюється на громадян інших країн. Крім того, спеціальні норми застосовуються для визначення права на сімейні допомоги і виплати у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. Цей принцип потребує від країн – членів ЄС загальної концепції щодо класифікації виплат і порядку їх надання. Зокрема, створені фонди для перерозподілу коштів на соціальний захист між країнами.

Слід зупинитися ще на одному моменті. Завдяки спільним зусиллям країн – членів ЄС на шляху подолання бідності й вирівнювання рівня життя громадян останнім часом спостерігається постійна позитивна динаміка зниження рівня бідності в цих країнах. До того ж міжнародні фінансові організації відіграють важливу роль у розвитку і підтримці систем соціального захисту, хоча в різних країнах, враховуючи національну специфіку, ступінь впливу, звісно, неоднаковий. Так, для України ЄС є одним з найважливіших донорів. Підтримка охоплює регулювання міграції і розвиток некомерційних послуг, а також збільшення кількості неурядових організацій, які могли б забезпечувати соціальний захист разом із місцевими урядами. Більше однієї третини недержавного соціального захисту в Україні залежить від міжнародних грошових пожертвувань.

Проте варто зупинитися й на недоліках цієї системи. Передусім, слід вказати, що неможливо підтримувати високі соціальні стандарти за відсутності економічного зростання і наявності великого кредитного боргу.

Отже, оскільки Україна зараз перебуває на етапі становлення соціальної держави, звісно, відсутня чітка модель соціального захисту населення. З огляду на те, що держава розглядається як гаранта права на соціальний захист, перед нашою країною стоїть завдання обрати власну модель соціального захисту. Для цього, крім врахування позитивного зарубіжного досвіду, необхідно створити сприятливі внутрішньодержавні передумови для подальшого розвитку як держави соціальної спрямованості. У той же час при розробленні вітчизняної моделі соціального захисту слід виходити з необхідності забезпечення мінімуму гарантій, встановлених у державі, створення гідних умов життя відповідно до міжнародних стандартів у сфері соціального захисту, спираючись на можливості фінансово-економічного ресурсу[1].

Таким чином, втілити в життя рекомендації щодо реформування системи соціального захисту населення пропонується через створення відповідних умов у різних сферах суспільного життя, а саме:

[1] Халецька А. А. Соціальний захист населення в Україні: теорія та практика державного управління : монографія. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 430 с.

– політичній (забезпечення можливостей ефективного об'єднання функцій центрального й регіонального рівнів, місцевого самоврядування на засадах визначення компетенції і засобів відповідальності);

– соціальній (реалізація принципів соціальної справедливості, адресності й консолідації соціальної допомоги з боку держави й бізнесу при вирішенні проблем розподілу суспільних благ незалежно від територіального розміщення установ соціального захисту населення);

– економічній (забезпечення структурної перебудови сфери реабілітаційної індустрії на основі впровадження сучасних технологій, визначення її правового статусу як самостійної галузі економіки, відродження й розвиток нових та існуючих міжнародних, міжрегіональних, міжгалузевих і внутрішньогалузевих економічних зв'язків);

– фінансовій (перегляд суті пільгового забезпечення, соціальної допомоги, а також ефективного розподілу централізованих і нецентралізованих фінансових ресурсів між установами соціального захисту населення).